

De Zoon van God

Deel 3: Johannes 15 t/m 21

Robbert Veen

Voor Henneke

Robbert Veen © 2017
Alle rechten voorbehouden
Druk verzorgd door JONGBOEK.NL
ISBN 9789463420204

VOORWOORD

Dit is het derde deel van een commentaar over het evangelie naar Johannes dat ik schreef tussen 2014 en 2017. Drie delen “expositorisch” commentaar op dit evangelie – vooral gericht op de *verkondiging* van het evangelie.

Ik voel mij bevoorrecht dat ik dit project mocht beginnen en nu ook mag afsluiten. Als ik dit schrijf zijn de Kerstdagen van 2017 net achter de rug. Bijzondere dagen voor mijn vrouw en mij persoonlijk. We zijn nu even zonder gemeente, maar meer gehecht aan Gods Woord dan ooit tevoren. Dat is wat Gods Geest de laatste jaren in ons beiden steeds sterker heeft gewerkt: eerbied en liefde voor Zijn Woord. Dat Woord troost, vermaant, onderwijst en spoort ons aan om te volharden in het “eenmaal aan de heiligen overgeleverde geloof.” Het leert ons de liefde van God kennen en het karakter van Christus. Mijn fascinatie voor dat Woord, die al begon in mijn jeugd, is de laatste jaren alleen nog maar sterker geworden.

Maar ik heb ook gemerkt dat juist bij het schrijven van een commentaar op een Bijbelboek, dat boek dieper en rijker spreekt dan als lezer alleen. Dat is vooral het geval geweest bij dit verheven evangelie, dat ons Jezus Christus schetst als de eeuwige Zoon van God.

Ik hoop dat dit boek, bedoeld om naast de tekst van het evangelie zelf te lezen, de lezer mag aanzetten om te geloven in de Zoon van God, Jezus Christus, die Zichzelf voor ons heeft overgegeven, opdat wij door geloof zouden leven.

Het past weer mijn dank uit te spreken aan mijn vrouw Henneke die elke tekst kritisch heeft doorgelezen voordat ze definitief werd. En uiteraard mijn dankbaarheid voor de grote leraren van onze tijd: Don Carson en John MacArthur die elk op hun eigen wijze een wezenlijke bijdrage aan dit boek heb-

ben geleverd. Hun werken te raadplegen was een groot genoegen zowel als de absolute voorwaarde van het schrijven van dit commentaar.

IJmuiden, 27 december 2017

SOLI DEO GLORIA!

HOOFDSTUK (76) - Ik ben de ware wijnstok

Joh. 15:1-8

Het is de avond van de donderdag van de Lijdensweek. Dit is de avond van de viering van de Paasmaaltijd, de avond van het verraad van Judas, de avond van de laatste toespraak van Jezus tot Zijn discipelen. En in het 15e hoofdstuk dat nu voor ons ligt, spreekt Jezus over de relatie van de discipelen tot Hem, en de relatie van de discipelen tot de wereld. Zij zijn niet langer in de kamer waar het laatste avondmaal gevierd werd, maar ze zijn onderweg of aangekomen in de tuin, in de hof van Gethsemané.

In de eerste acht verzen van dit hoofdstuk gebruikt Jezus een vergelijking om de relatie van Zijn discipelen tot Zichzelf duidelijk te maken. Wie is werkelijk een discipel? En hoe kunnen de discipelen van Jezus laten zien dat ze waarlijk bij Jezus horen? Hoe kunnen we weten dat iemand waarachtig tot de kring van Jezus' discipelen behoort? Het beeld van de wijnstok, de wijngaardenier en de ranken maakt dat duidelijk.

In de eerste plaats horen we Jezus zeggen: "Ik ben de ware Wijnstok." En in vers vijf: "Ik ben de wijnstok." Ik ben. In het Nederlands kun je niet meteen zien dat Jezus hier uitspreekt dat Hij God Zelf is. Hij zegt echter nadrukkelijk: *egoo eimi*, Ik ben. Het is de naam van God in Exodus 3 die hier gebruikt wordt. "Mijn naam is", zegt God daar, "Ik ben die Ik ben." Hij is een eeuwig wezen die altijd geweest is en altijd zijn zal. Het is niet de eerste keer in dit evangelie dat Jezus nadrukkelijk verklaarde God Zelf te zijn. Het is de bedoeling dat we begrijpen dat Jezus als de ware wijnstok een kenmerk toevoegt aan dat goddelijk wezen. Zoals wanneer Hij zegt dat

Hij het Licht van de wereld is in Johannes 8, of dat Hij de Goede Herder is in Johannes 10. Hij is de *Ik ben*, de God die op een bepaalde wijze optreedt en verschijnt en tegenover ons een bepaald karakter laat zien. Hij is de Zoon van God die verklaard heeft wie God is.

Is het dan belangrijk te begrijpen en te aanvaarden dat Jezus waarachtig God is? Het lijkt misschien voer voor theologen. Volgens sommigen is er zelfs sprake geweest van een "deificatie", een latere vergoddelijking van Jezus die eigenlijk alleen maar mens was. Maar luister dan maar eens naar de woorden van Jezus zelf: "als u niet gelooft dat *Ik ben*, zult u in uw zonden sterven." In de meeste vertalingen wordt daar het woordje "het" aan toegevoegd zodat we lezen: dat Ik [het] ben. Maar dat kan niet correct zijn. Het is vanuit de context duidelijk dat Jezus hier spreekt over Zijn eenheid met de Vader. Het is daarom ook niet helder waarnaar dit toegevoegde "het" zou moeten terugverwijzen. Het is een moeilijke constructie om dan te denken dat Jezus bedoelt te zeggen dat zij moesten erkennen dat Hij het Licht van de wereld was. Of dat Hij werkelijk "van boven" kwam. Of dat Hij werkelijk de ware wijnstok was. Als we de uitspraak van Jezus gewoon vertalen met: Ik ben, wordt ook meteen duidelijk wat de strekking is van de vraag van de Farizeeën in vers 25 van Johannes 8. "Wie bent U?" Dat lijkt mij te betekenen: "horen wij jou wel goed? Wie durf je te zeggen dat je bent? Durf je nu echt te zeggen dat jij de *Ik ben* van de openbaring aan Mozes bent?" Daarmee proberen ze Jezus ongetwijfeld zover te krijgen dat Hij de strekking van Zijn woorden afzwakt. Jezus is daar echter niet toe bereid: "Wat ik u vanaf het begin al zeg" is dan ook Zijn antwoord. Hij is alles wat Hij over Zichzelf gezegd heeft, als het Licht der wereld, als de Herder et cetera, met in de kern daarvan dat Hij Zichzelf identificeert met de *Ik ben*. Die volle en omvangrijke waarheid, dat is wat Hij is.

De Farizeeën begrijpen precies wat Hij gezegd heeft. Het was een rechtstreekse aanval op het joodse theologische systeem. Een begrip van God werd daarmee verworpen, zoals Hij ook al een begrip van de Wet van Mozes, van gerechtigheid, van geloof en genade had weerlegd. En nu, met Zijn claim om God te zijn, haalde Hij zich ook nog de haat van Zijn gesprekspartners op de hals. De discipelen intussen hebben vermoedelijk deze uitspraak maar genomen zoals ze het hoorden, zonder er al teveel aandacht aan te geven. In Johannes 14 komt het echter wel tot een discussie over de vraag hoe Jezus' status als de eeuwige Zoon van God moet worden begrepen. Zie daarvoor het tweede deel van deze studie.

Hier in deze laatste nacht met Zijn discipelen laat Hij opnieuw Zijn goddelijke natuur zien en zegt: "Ik ben. Ik ben [er als] de ware wijnstok." Dit beeld moeten we nu gaan uitpakken, want er ligt heel veel in besloten. Er is een wijnstok, er is een wijngaardenier, er zijn goede ranken en er zijn slechte ranken. In de vergelijking ligt een eenvoudig drama besloten. Ranken die vrucht dragen worden gesnoeid; ranken die geen vrucht dragen worden afgesneden, gedroogd en verbrand. De wijnstok is Jezus, God de Vader is de wijngaardenier, maar wat zijn nu de ranken?

Om dat te begrijpen moet je het beeld voor je zien van deze avond. Het begint allemaal in hoofdstuk 13:1. Daar horen we dat Jezus "de Zijnen, die in de wereld waren en die Hij liefgehad had, heeft liefgehad tot het einde." Dat waren de 11 discipelen die met Hem verbonden waren. Goede ranken dus. Maar er was nog een twaalfde discipel aanwezig: Judas. Dat was een discipel die drie jaar lang met Jezus was meegegaan, maar toch niet met Hem verbonden was. Bij het begin van de maaltijd lezen we al, dat "de duivel Judas Iskariot, de zoon van Simon, al in het hart gegeven had Hem te verraden."

Maakt dat niet duidelijk wat de goede en de slechte ranken zijn? Ook Judas was verbonden met Jezus, maar dat verband was maar uiterlijk, er was geen vrucht. Aan de buitenkant kon je het verschil niet zien. Judas leek op alle andere discipelen en deed wat alle andere discipelen deden. Het verschil zat hem in de innerlijke overgave en dat verschil zou nu blijken in daden. Het verschil dus tussen de 11 discipelen die met Jezus wilden waken deze nacht, en die 12e discipel die Hem zou verraden.

Hoe zit dat dan met Judas? Je zou kunnen denken dat Judas in het verleden een waarachtige discipel is geweest, maar door de gebeurtenissen van de laatste paar dagen op andere gedachten is gebracht. Hij is sowieso een buitenbeentje in het gezelschap van de discipelen, omdat hij de enige was uit Judea terwijl alle anderen uit Galilea afkomstig waren. Misschien heeft hij wel een veel hoger belang gehecht aan de Tempel en heeft hij met lede ogen aangezien hoe Jezus voor de tweede maal in Zijn leven de geldwisselaars en de verkopers uit het tempelplein verdreef. Misschien heeft hij gehoopt op een triomfantelijke overwinning over de Romeinen zodra Jezus in Jeruzalem als koning zou zijn aanvaard – een gebeurtenis die nu verder weg leek dan ooit. Het is zelfs nog mogelijk dat Judas met zijn verraad niet per se het einde van Jezus' leven wilde bewerkstelligen, maar een gunstig einde wilde forceren. Tegenover de Tempelwacht en met de doodsdreiging zo nabij, zou Jezus toch wel Zijn almacht moeten demonstreren. Het is ook nog denkbaar dat de angst voor de dood Judas in het hart is geslagen en dat hij uiteindelijk niet bereid was om met Jezus te sterven – een vooruitzicht dat voor een discipel als Thomas nog aanvaardbaar was. (Vergelijk Joh. 11:16) Misschien moet je denken aan een combinatie van al deze motieven, terwijl het tegelijkertijd goed is in het oog te houden dat de Schrift ons niet werkelijk

vertelt welk motief Judas heeft gehad. Dat de duivel hem dit verraad in het hart had gelegd, wijst op de onbegrijpelijke en onweerstaanbare macht van al deze motieven bij elkaar, zodat op het laatst Judas werd voortgedreven door een duister en destructief verlangen zonder enige helderheid over zijn eigen motieven.

Wanneer Jezus spreekt over de ranken die weliswaar een uiterlijk verband hebben met de wijnstok, maar geen vrucht voortbrengen en moeten worden afgebroken en verbrand, denkt Hij ongetwijfeld aan Judas. Het is ironisch dat Judas dit al geweten kan hebben als hij had opgelet toen Jezus op de berg sprak over goede bomen die geen slechte vruchten konden voortbrengen, en slechte bomen die geen goede vruchten konden voortbrengen. In de Bergrede zei Jezus: "Niet ieder die tegen Mij zegt: Heere, Heere, zal binnengaan in het Koninkrijk der hemelen" (Mat. 7:21). Als hij het geweten heeft, heeft hij het in ieder geval genegeerd.

Daarmee kunnen we de betekenis vaststellen: de goede ranken zijn de ware discipelen die ook vrucht dragen. De ranken die geen vrucht dragen worden afgesneden en verbrand, dat zijn de valse discipelen. Er zijn mensen die een religieus huis bouwen op het strand zodat hun geloof wordt weggevaagd met de storm en de opkomende vloed. Ze zeggen Heere tegen Jezus, maar hebben Hem niet in hun hart als Heer en Heiland aangenomen. Hun geloof is aan de buitenkant, aan de oppervlakte gebleven.

Laten we nu eerst eens kijken naar de betekenis van de uitdrukking "ware wijnstok." Het woord wijnstok werd oorspronkelijk gebruikt voor het volk Israël als geheel. Zo bijvoorbeeld in Jesaja 5, waar we lezen "de wijngaard van de Heere van de legermachten is het huis van Israël" (Jesaja 5:7). God was hier de wijngaardenier die er alles aan deed om de vrucht te ontvangen van Zijn wijngaard. De wijngaard Israël

was geplant op een vruchtbare heuvel, gezuiverd van stenen, beplant met edele wijnstokken, voorzien van een toren en een perskuip. Maar in het oordeel van de Heere bracht Israël alleen stinkende druiven voort en het gevolg was onvermijdelijk: "Ik zal zijn omheining wegnemen, zodat hij verwoest zal worden; ik zal een bres slaan in zijn muur, zodat hij vertrapt zal worden, Ik zal er een wildernis van maken." Et cetera. (Jesaja 5:1-8) Het was de bedoeling geweest dat het leven van God Zelf door de wijnstok Israël heen zou vloeien. Dat was niet gebeurd. Toch liet het volk zich erop voorstaan dat het deze wijnstok van de Heere was. Het volk was zo trots op dat beeld, dat het op de munten een wijnstok liet afbeelden; op de tempel van Herodes was een grote wijnstok uitgehouwen die overdekt was met goud. Het grote symbool van Israël was de wijngaard, want zo was Israël uit Egypte gehaald – "U hebt een wijnstok uit Egypte uitgegraven, de heidenvolken verdreven en hem geplant. U hebt een plaats voor hem bereid en hem wortel doen schieten, zodat hij heel het land vulde." En dan klinkt het gebed van Asaf in deze 80e psalm: "O God van de legermachten, keer toch terug; kijk neer uit de hemel en zie. Zie om naar deze wijnstok, de stam die Uw rechterhand gepland heeft, en dat om de Zoon, Die U voor Uzelf sterk gemaakt hebt" (Psalm 80:15,16). Zo zien we het diepe contrast naar voren komen. Aan de ene kant de wijnstok van Israël die geen vrucht meer kon voortbrengen, en dan aan de andere kant de Zoon van God die de wijnstok van Israël komt vernieuwen en dat ook kan omdat Hij in eigen Persoon deze Wijnstok is – de plaats waar Gods leven vloeit, vruchtbaar wordt, de vreugde van de wijn mogelijk maakt.

Daarom zegt Jezus dat Hij de ware Wijnstok is. Net zoals Hij ook de ware Tabernakel (Heb. 8) en de ware Tempel is. De plaats waar Gods leven stroomt en waar God waarachtig woont. De discipelen van Jezus hebben gehoord dat deze

tempel zal worden afgebroken, en hebben begrepen dat deze Messias niet alleen maar voor Israël de Verlosser wil zijn – zo hoorde Nicodemus dat, zo hoorden de Samaritanen dat – en dus spreekt Jezus hier over het nieuwe begin dat met Hem is aangebroken, zoals Hij het ware brood uit de hemel is en dan nu de ware wijnstok is. Hij is immers de weg, de waarheid en het leven.

Zoals alle mensen in Israël verbonden waren met het hart van het volk, de aanwezigheid van God in Zijn Woord – de wet van Mozes, de woorden van de profeten – en Zijn genadige aanwezigheid in de Tempel – als gebedshuis, als plaats van het offer tot vergeving – zo zijn de discipelen verbonden met Jezus. En net zoals bij de wijnstok Israël is er nu ook oordeel. De Vader, de wijngaardenier en de eigenaar van de wijngaard, oefent oordeel uit. Want Hij heeft het recht om te eisen van Zijn wijngaard dat ze vrucht voortbrengt.

Dat oordeel heeft twee verschijningsvormen. Wie niet werkelijk bij Jezus hoort, brengt geen vrucht voort en zal worden afgesneden en verbrand. Maar het oordeel raakt ook degenen die waarachtig tot Jezus behoren. De ranken die wel vrucht voortbrengen, moeten worden gesnoeid. Het doel van onze redding door genade uit geloof, ligt in de goede werken die God van tevoren heeft vastgesteld opdat wij daarin zouden wandelen. Alleen een discipel die vrucht voortbrengt, is een waarachtige discipel. Zo zegt Jacobus het ook: het geloof zonder de werken is dood. "Als iemand zegt dat hij geloof heeft, en hij heeft geen werken? Kan dat geloof hem zaligmaken?" (Jac. 2:14). Het antwoord moet natuurlijk zijn: nee! Wie Christus niet gehoorzaamt, en zich niet houdt aan de geboden van God, geen goede werken doet, dat wil zeggen geen vrucht voortbrengt, is een dode rank. De enige manier om te weten dat het geloof werkelijk tot verzoening met God leidt, is als dat geloof "door liefde werkt", zoals Paulus zegt.

We waren slaven van de zonde, maar "nu in Christus bent u slaven van de gerechtigheid geworden" (Rom. 6:18). Het is de enige manier om te weten of iemand een Christen is – niet vanwege vroom gedrag, niet vanwege een gebed of door de aanwezigheid in de kerk, maar alleen als de vruchten van de gerechtigheid zichtbaar zijn in dat leven. Het gaat daarbij niet om volmaaktheid of perfectie, maar wel om de duidelijkheid van de richting die iemand kiest. Er zijn mensen die zich aan Christus verbinden en zonder enige vrucht blijven, die gewoon hun natuurlijke leven blijven leiden, die kiezen voor zichzelf en de wereld op elk moment dat ze een keuze hadden moeten maken voor Christus. En de Heer Jezus zegt hier heel duidelijk in dit hoofdstuk, dat zulke discipelen zullen worden afgebroken en verbrand. Ze lijken op Judas.

Maar de ranken die wel vrucht voortbrengen worden gesnoeid en gezuiverd. Dergelijke ranken zijn zeker niet volmaakt. Zoals Johannes schrijft: "als wij zeggen dat wij geen zonde hebben, dan misleiden wij onszelf en de waarheid is niet in ons." Maar een waarachtig Christen weet hoe met de zonde moet worden omgegaan. "Als wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig om onze zonden te vergeven en ons te reinigen van alle ongerechtigheid." Dat reinigen van ongerechtigheid is het snoeien van de ranken door de wijngaardenier. Hij haalt alles weg wat de plant verhindert om meer vrucht voort te brengen.

Het is goed om daar even bij stil te staan. We denken lang niet voldoende na over de werkzaamheid van God in ons leven, juist in de moeilijkheden waar we tegen aan lopen. We hebben allemaal zonde in ons leven. Dat zal niemand ontkennen. Die moet worden weggenomen. Daar zijn we minder helder over. God doet dat soms door een periode van ziekte, of door financiële of materiële moeilijkheden, of door problemen op het werk of het verlies van een vriend. Veel

negatieve ervaringen in ons leven, die niet door God rechtstreeks zijn veroorzaakt want Hij is de Gever van alle goede gaven, worden door God wel gebruikt om ons te zuiveren. Dat betekent voor ons dat alle ervaringen die ons emotioneel pijn doen tegelijkertijd een middel kunnen zijn voor God om onze dienstbaarheid tegenover Hem te vergroten. Je kunt er een algemene regel van maken: "als ik zwak ben, dan ben ik, dan word ik – sterk." De kracht van Paulus als een apostel lag vooral in de manier waarop hij alle moeilijkheden die hij in zijn leven tegenkwam, als een aanleiding opvatte om God op een dieper een hoger niveau te gaan dienen. Samenvattend kunnen we zeggen met de schrijver van de Hebreeënbrief (12:2):

"Want de Heere bestraft wie Hij liefheeft, en Hij geselt iedere zoon die Hij aanneemt. Als u bestraffing verdraagt, behandelt God u als kinderen. Welk kind is er dat niet door zijn vader bestraft wordt? Maar als u zonder bestraffing bent, waar allen deel aan hebben gekregen, bent u bastaarden en geen kinderen."

Op welke manier bestraft God ons dan? Niet alleen maar met de negatieve ervaringen in ons leven. Want hoe zouden we kunnen begrijpen wat God met die negatieve ervaringen eigenlijk bedoeld heeft? Wat is dan eigenlijk het mes van de wijngaardenier, waarmee hij de ranken snoeit? Daarmee wil ik dit hoofdstuk beëindigen: "Want het Woord van God is levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard, en het dringt door tot op de scheiding van ziel en geest, van gewrichten en merg, en het oordeelt de overleggingen en gedachten van het hart" (Heb. 4:12).

Dit is dus het beeld. De Vader bestraft ons, brengt ons onder Zijn discipline. Alle moeilijkheden en pijn die wij ervaren, alle zorgen die we hebben, kunnen door Hem gebruikt worden om ons te onderwijzen, om weg te nemen wat in ons

trots is en zondig. Maar het eigenlijke instrument is het Woord van God; dat is het zwaard zelf dat ons ontdekt aan onszelf, ons doet begrijpen in welke zonde we leven en onze arrogantie aan de dag brengt. Het is Gods Woord dat onze vijandschap of onverschilligheid, onze woede of onze twijfel aangrijpt en wegsnijdt. Moeilijkheden zijn de handgreep van het mes, maar het snijvlak is Gods Woord. Het is het Woord dat een Christen snoeit, het is de waarheid die hem zuivert, het is de Schrift door de kracht van de Heilige Geest die hem reinigt.

HOOFDSTUK (77) – Het gebod van de liefde

Joh. 15:9-17

Het is opvallend hoe vaak we in deze hoofdstukken het woord liefde tegenkomen. In het eerste vers van hoofdstuk 13 bijvoorbeeld al: "Hij heeft de Zijnen, die in de wereld waren en die Hij liefgehad had, liefgehad tot het einde." Tot het einde – dat betekent zowel volkomen en volmaakt, als ook tot de dood aan toe. Vanuit de liefde die de Heer had voor de Zijnen komt nu een nieuw gebod, in vers 34 van datzelfde hoofdstuk: "Een nieuw gebod geef Ik u, namelijk dat u elkaar lief hebt; zoals Ik u liefgehad hebt, moet u ook elkaar liefhebben." De reikwijdte van dit "nieuwe gebod" is niet gering. Zoals Christus de Zijnen heeft liefgehad tot het einde, precies op die manier "moet u ook elkaar liefhebben." Elkaar liefhebben "tot het einde" lijkt voor ons een onmogelijke opgave.

Dat liefdebetoon is trouwens niet alleen maar bedoeld om voor elkaar dienstbaar te zijn, maar er gaat ook een getuigenis van uit voor de wereld, zoals we lezen in vers 35: "Hierdoor zullen allen inzien dat u Mijn discipelen bent: als u liefde onder elkaar hebt." Als de discipelen mochten denken dat ze tot een dergelijke liefde zonder meer in staat waren, wordt dat meteen weerlegd door de drie verzen die hierop volgen. Simon Petrus beweert dat hij zijn leven voor Jezus zal geven, maar de Heere maakt hem duidelijk dat hij in plaats daarvan Hem driemaal zou verloochenen. Laten we niet vergeten dat deze woorden tot de discipelen worden gesproken voordat de Heilige Geest, de Trooster, gekomen was. We moeten begrijpen dat het liefhebben van elkaar, zoals Hij ons liefgehad heeft, zonder de kracht van de Heilige Geest onmogelijk is.

Dit gebod om elkaar lief te hebben wordt herhaald in onze passage, namelijk in vers 17: "Dit gebied Ik u: dat u elkaar liefhebt." Zo vinden we dan de liefde van Christus voor de Zijnen, en de liefde van de discipelen onder elkaar als een antwoord daarop. Wat nog ontbreekt is de liefde van de discipelen voor Christus. In hoofdstuk 14 hebben we al gelezen (in vers 15): "Als u Mij liefhebt, neem dan Mijn geboden in acht." Evenzo in vers 21: "Wie Mijn geboden heeft en die in acht neemt, die is het die Mij liefheeft." Hier wordt het zo voorgesteld dat de liefde van de gelovige voor Christus ook een voorwaarde is voor de liefde van de Vader: "en wie Mij liefheeft, hem zal Mijn Vader liefhebben; en Ik zal hem liefhebben en Mijzelf aan hem openbaren." En met een variatie vinden we datzelfde in vers 23: "Als iemand Mij liefheeft, zal hij Mijn woord in acht nemen; en Mijn Vader zal hem liefhebben." Merk op dat in al deze verwijzingen naar de liefde van de gelovige voor Christus, het steeds maar weer om het in acht nemen van en gehoorzamen aan Zijn woord gaat. Zo opnieuw in vers 24 van hoofdstuk 14: "Wie Mij niet liefheeft, neemt Mijn woorden niet in acht." En in ons gedeelte vinden we dat ook terug in vers 10 van hoofdstuk 15: "Als u Mijn geboden in acht neemt, zult u in Mijn liefde blijven."

Christus heeft Zijn discipelen liefgehad tot het einde, want "niemand heeft een grotere liefde dan deze, namelijk dat iemand zijn leven geeft voor zijn vrienden" (15:13). Dat is het eerste, de liefde van Christus voor de Zijnen. Volkomen overgave tot de dood aan toe. Dan het tweede. De Vader heeft de Zoon lief ook vanwege de gehoorzaamheid van de Zoon aan de Vader, "zoals Ik de geboden van Mijn Vader in acht genomen heeft en in Zijn liefde blijf." Die liefde van de Vader en de Zoon voor elkaar is eigenlijk de grondslag van alles. En dan vinden we ten derde als een uitvloeisel hiervan,

de liefde van de discipelen voor elkaar, als het getuigenis van Christus in deze wereld.

In de context van hoofdstuk 15 lijkt het duidelijk te zijn, dat de vruchten die de ranken moeten voortbrengen, de vruchten zijn van de liefde. De grondslag is de liefde van de Vader voor de Zoon; het gevolg van die liefde is de gehoorzaamheid van de gelovigen tegenover Christus als een blijk van hun liefde voor Hem; dat leidt tot die innige gemeenschap die wordt gesymboliseerd in het beeld van de wijnstok en de ranken, en die in het vorige hoofdstuk in vers 23 al werd genoemd: "Mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen naar hem toe komen en bij hem intrek nemen." Het is die gemeenschap van Vader, Zoon en de gelovigen die kind van God geworden zijn, die als vrucht de liefde van de discipelen voor elkaar zou moeten hebben.

Maar de opdracht in hoofdstuk 15, vers 9, is te "blijven" in de liefde van Christus. Het gaat om de permanentie, het voortdurende denken en doen vanuit de motivatie van de liefde van Christus. Dat "blijven" komt voort uit het beeld van de ranken. Zie vers 6: "Als iemand niet in Mij blijft..." En dat wordt voorgesteld als een blijven van de woorden van Christus in iemand. Misschien ten overvloede, wat zijn dan deze woorden? Het zijn in de eerste plaats de woorden die Jezus heeft gesproken in de drie jaren van zijn zending op aarde, de woorden die Hij sprak in de veertig dagen na Zijn opstanding en vóór Zijn Hemelvaart, maar het zijn ook de woorden die de Geest van de waarheid zou spreken na Zijn Hemelvaart. "Want Hij – de Geest van de waarheid die de discipelen de weg zou wijzen in heel de waarheid – Hij zal niet vanuit Zichzelf spreken, maar wat Hij gehoord zal hebben, zal Hij spreken... Die zal Mij verheerlijken, want Hij zal het uit het Mijne nemen en het u verkondigen" (16:13,14).

Het blijven in de liefde van Christus is dus een blijven in de woorden van Christus – voor ons betekent dat de gehele Bijbel, het profetisch en apostolisch getuigenis – en daardoor een in acht nemen van de geboden van Christus. Dat is de grondslag – niet een bijzaak, niet een onverwacht gevolg – van de wederkerige liefde van Christenen onderling. Zoals we later nog zullen zien is de eenheid van de gelovigen onderling alleen maar denkbaar als een uitvloeisel van de liefde tussen de Vader en de Zoon, en de wederkerige liefde tussen Vader en Zoon enerzijds en de gelovigen, de kinderen van de Vader.

Dat heeft ook praktische gevolgen voor onze tijd. Er is geen andere grondslag voor de oecumene dan de waarheid van het evangelie. Er is geen andere, praktische manier om in deze liefdesgemeenschap te blijven dan elke dag opnieuw je onder te dompelen in Gods Woord, om dichtbij Christus te blijven in en door de woorden die de Heilige Geest over Hem gesproken heeft.

Liefde en gehoorzaamheid, liefde en het Woord van God horen dus onverbrekkelijk bijeen. Maar dat is geen zware last. We hoeven niet te schrikken als we het woord "geboden" horen zoals Johannes schrijft in zijn eerste brief (5:3), "Want dit is de liefde tot God, dat wij Zijn geboden in acht nemen; en Zijn geboden zijn geen zware last." Integendeel, zoals we lezen in vers 11, "Deze dingen heb Ik tot u gesproken, opdat Mijn blijdschap in u zal blijven en uw blijdschap volkomen zal worden." In deze gehoorzame en wederkerige liefde ligt blijdschap, niet over een bereikt resultaat, niet over een prestatie, maar als de innerlijke ervaring van de volkomenheid en ongeschondenheid van het leven. De blijdschap van de discipelen zou inderdaad volkomen worden, dat wil zeggen in beginsel perfect en volledig, met de komst van de Heilige Geest. Vandaar de uitdrukking "Trooster" in de vertaling

van *parakleitos*”, dat elders ook als “voorspraak” vertaald wordt als we over Christus Zelf spreken.

In een bepaalde zin mogen we ook op onszelf toepassen wat er in hoofdstuk 16 wordt gezegd over de blijdschap. De directe betekenis van vers 22 van dat hoofdstuk is de blijdschap van de discipelen bij het zien van de opgestane Heer. We lezen: "Ook u hebt dan nu wel droefheid, maar Ik zal u weerzien, en uw hart zal zich verblijden, en niemand zal uw blijdschap van u wegnemen." Ik denk dat de blijdschap die niet kan worden weggenomen ook geldt voor degenen die de Heer mogen zien met de ogen van de geest. Ik denk dat alles wat de discipelen hebben ontvangen in de tijd van hun directe omgang met de Heer, op een indirecte wijze ook ons ten deel valt. Er zit een enorme kracht in de woorden van Johannes in zijn eerste brief: "wat wij gezien en gehoord hebben, verkondigen wij u, opdat ook u gemeenschap met ons hebt; en deze gemeenschap van ons is er ook met de Vader en met Zijn Zoon Jezus Christus" (1 Joh. 1:3). Wat de apostelen hebben ervaren van het Woord des levens hebben zij door de tekst van het Nieuwe Testament met ons gedeeld. Er is een "gemeenschap" ontstaan, een levensgemeenschap, die niet alleen historisch bestaat omdat ons geloof gebaseerd is op hun getuigenis, maar ook een geestelijke realiteit is omdat ze uiteindelijk een gemeenschap is met de Vader en de Zoon. Door deel te hebben aan de kerk, het lichaam van Christus, staan we in een levend verband met de liefde en de blijdschap en het getuigenis van de eerste discipelen van Jezus. Ons geloof is gewekt door hun woorden, wij worden zalig gesproken omdat wij niet gezien hebben en toch geloven, en wij hebben dezelfde Geest ontvangen die hun de woorden van Jezus in herinnering bracht, en door die woorden hebben wij heel de waarheid leren kennen die aan hen is toevertrouwd.

De blijdschap van de discipelen is dus principieel ook de onze; ook onze blijdschap zal volkomen worden in het doordenken en uitleven van de woorden van Jezus. Het gebod dat Christus ons gegeven heeft – gebaseerd op het blijven in Zijn woorden, het blijven in Zijn liefde, in de gemeenschap met de Vader en de Zoon – is een gebod om elkaar lief te hebben zoals Hij ons liefgehad heeft. Dat vereist een inzet zonder begrenzing. Vers 13: "Niemand heeft grotere liefde dan deze, namelijk dat iemand zijn leven geeft voor zijn vrienden." Wij worden de vrienden van Jezus genoemd; Hij gaf Zijn leven voor Zijn vrienden. Zo is het ons opgedragen voor de vrienden, de andere kinderen van God, ook deze grote liefde op te brengen. Dat is de volle vrucht van een gesnoeide rank.

Er zijn drie redenen waarom de Heer ons Zijn vrienden noemt. In de eerste plaats zoals we al gelezen hebben dat Hij Zijn leven gaf voor ons. In de tweede plaats volgens vers 14, omdat wij de liefdevolle overgave beantwoorden met onze gehoorzaamheid: "U bent Mijn vrienden, als u doet wat Ik u gebied." In de derde plaats omdat Hij de waarheid met ons gedeeld heeft: "omdat Ik u alles wat Ik van Mijn Vader gehoord hebt, bekend gemaakt heb." In welke zin echter zijn we dan vrienden? Normaal duidt het woord "vriend" een wederkerige relatie aan. Iemand is vriend van een ander op grond van de goede eigenschappen die de ander heeft, die aantrekkelijk zijn. De vriendschap is een verbond tussen gelijken. Het is duidelijk dat de relatie van Christus en de Zijnen geen relatie van gelijkheid is. Het gaat niet om de wederkerige vriendschap – in het Grieks: *filia* – maar om de liefde die zich opoffert en neerbuigt juist naar het verlorene en onwaardige. In het Grieks vinden we dan het woord: *agapè*. Opofferende liefde die vanuit de hoogte naar beneden

toe gericht is. Zo zegt vers 16 het: "Niet u hebt Mij uitverkoren, maar Ik heb u uitverkoren."

De passage begon met de woorden: "blijf in Mijn liefde." De rank moet in de wijnstok blijven, dat wil zeggen leven in de woorden van Jezus; leven door en in het lezen van de Bijbel betekent dat voor ons. En voor Johannes is het ondenkbaar dat wie de woorden van Christus in zich heeft deze Jezus niet zou kunnen liefhebben. Het is ondenkbaar dat iemand die Christus liefheeft, niet zou gehoorzamen aan Zijn woord. En daarom is het ondenkbaar dat zo iemand geen liefde zou hebben voor de andere kinderen van God. Want, zegt vers 17: "Dit gebied Ik u: dat u elkaar liefhebt." Is dat geen gebod van de Heere die ons eerst liefhad, dat we met bijzondere inzet en blijdschap willen vervullen?

HOOFDSTUK (78) - De haat van de wereld

Joh. 15:18-25

Het volgen van Jezus leidt niet tot een zorgeloos en gelukkig leven. In onze tijd wordt heel vaak het evangelie van geluk of welzijn gepredikt. Juist aan deze passage kun je zien hoe vals dat is. De belofte van de Heer aan Zijn discipelen – dezelfde discipelen dus die net de opdracht hebben gekregen elkaar lief te hebben – gaat over haat, vervolging, uitstoting uit de synagoge, ja zelfs moord.

Dat is ook al vroeg begonnen in de geschiedenis van de kerk. Na de prediking van Petrus in Handelingen 3, worden de apostelen gearresteerd door de joodse autoriteiten. In het vijfde hoofdstuk van Handelingen worden ze opnieuw in de gevangenis gezet. In het zevende hoofdstuk wordt Stephanus na een verhoor in het Sanhedrin door een menigte gestenigd en een hoofdstuk later begint de algemene vervolging van alle Christenen onder leiding van een man met de naam Saulus. In hoofdstuk 12 wordt de broer van Johannes, de apostel Jacobus vermoord door Herodes. Petrus wordt in dat hoofdstuk in de gevangenis gezet. De vervolging die hier in het begin wordt beschreven, is doorgedaan totdat alle apostelen de martelaarsdood waren gestorven, met uitzondering van Johannes die eindigde in ballingschap op Patmos. Deze eerste vervolging kwam vanuit de synagoge. Maar het evangelie verbreidde zich ook door de heidense wereld. En ook daar begint al snel een vervolging, vanaf het jaar 62 onder keizer Nero is dat zelfs een systematische en doelbewuste vervolging van alle Christenen. De Romeinen hebben die vervolging met enkele perioden van rust, bijna 300 jaar volgehouden. Omdat Christenen zeiden dat Jezus de Heere

was en niet de Romeinse keizer, niet Caesar. De vervolging kreeg onder de Romeinen een politiek karakter terwijl het in de eerste jaren meer ging om een religieuze vervolging. Christenen werden eerst beschuldigd van godslastering en ongehoorzaamheid aan de Wet van Mozes, en later van politieke rebellie tegen het gezag van de keizer.

Heel de geschiedenis van de kerk tot op de huidige dag aan toe is de geschiedenis van de haat tegen Jezus en Zijn discipelen. Meer dan 70 miljoen Christenen zijn gedood vanwege hun geloof in de hele kerkgeschiedenis, en 2/3 daarvan vanaf het begin van de 20e eeuw. En het is deze geschiedenis die de Heer Jezus hier aankondigt. En niet alleen aankondigt, maar ook verklaart. Drie verschillende redenen vinden we hier voor de haat van de wereld. En daaruit kunnen we afleiden dat er ook drie verschillende redenen kunnen zijn, waarom Christenen door de wereld niet worden gehaat. Wanneer Christenen in vrede in de wereld leven, kan dat zijn omdat de Heere hen een periode van rust gunt, maar het kan ook zijn dat Christenen zich zodanig aan de wereld hebben geassimileerd, dat de reden wegvalt waardoor ze gehaat worden.

Uit de wereld uitverkoren

De eerste reden vinden we in vers 19. "Als u van de wereld zou zijn, zou de wereld het hare liefhebben, maar omdat u niet van de wereld bent, maar Ik u uit de wereld heb uitverkoren, daarom haat de wereld u." Dat heeft in de eerste plaats te maken met het gedrag van Christenen. Wie op verkeerde wegen gaat, en wiens geweten hem veroordeelt, heeft een hekel aan mensen die wel oprechte en goede levens leiden. "Wie oprecht van weg is, is een gruwel voor

een goddeloze" (Spr. 29:27b). Johannes geeft dat in zijn eerste brief ook als het motief voor de moord op Abel: "en waarom sloeg hij (Kaïn) hem dood? Omdat zijn werken slecht waren en die van zijn broer rechtvaardig" (1 Joh. 3:12). Daarom is er zo vaak openlijke of verborgen bijval in de wereld te vinden voor mensen die kwaad bedrieven. Dat hoort bij de diagnose van de trouweloze en in zonde vervallen wereld, dat "zij niet alleen zelf deze dingen [doen], maar [zij] stemmen ook in met hen die ze doen" (Rom. 1:32)

In de tweede plaats heeft dat te maken met de positie van Christenen in deze wereld. Paulus begrijpt dat Christenen zich niet kunnen onttrekken aan alle mensen die het kwade doen. Het is onmogelijk om contact met "hebzuchtigen, rovers of afgodendienaars" te vermijden, "want dan zou u uit de wereld moeten gaan" (1 Kor. 5:10). Christenen hebben in de Romeinse wereld wel een aparte gemeenschap gevormd, waarin bijvoorbeeld – Paulus verwijt het de gemeente in Korinthe dat ze dat vergeten zijn – rechtszaken door de gemeente zelf werden beslist. Paulus zou het niet begrepen hebben dat gemeenten met een conflict over kerkelijke eigendommen zich tot de burgerlijke rechter zouden wenden. Voor de gemeente geldt in principe een regel van afzondering van het kwade in de wereld. Het is hun opdracht om smetteloos te zijn, onberispelijk en oprecht als kinderen van God, "te midden van een verkeerd en ontaard geslacht, waaronder u schijnt als lichten in de wereld, door vast te houden aan het Woord van het leven" (Fil. 2:15-16). We zijn weliswaar "in de wereld" en participeren aan het normale natuurlijke leven van de burgers in Nederland, maar we zijn niet "van de wereld" omdat "ons burgerschap [...] in de hemelen [is]" (Fil. 3:20). Omdat wij in de dood van Christus zijn opgenomen, omdat die dood bepaalt wie en wat we zijn, kan gezegd worden dat we eigenlijk niet langer in de wereld